

Základy speciální pedagogiky - SURDOPEDIE 2
Podzimní semestr 2009

Kód předmětu: SPLBK_ZSS2

Vyučující:

- PhDr. Lenka Doležalová, Ph.D.
(e-mail: lprusa@seznam.cz)

Způsob ukončení: kolokvium - písemný test (termín bude upřesněn ve výuce 31.10.2009)

Okruhy témat:

1. Obor surdopedie, cíl, metody, mezioborové vztahy, předmět zájmu, klasifikace sluchových vad, **historický vývoj koncepcí vyučování, průkopníci vzdělávání neslyšících.**
2. Význam sluchu, anatomie a fyziologie sluchového ústrojí, etiologie sluchového postižení, metody vyšetření sluchu, diagnostika sluchového postižení, důsledky sluchové vady, psychologické zvláštnosti sluchově postižených.
3. Ontogeneze řeči, stádia vývoje řeči u sluchově postižených, přípravné období a vlastní vývoj řeči u sluchově postiženého dítěte, jazykové roviny, úroveň řeči po stránce obsahové, artikulační a gramatické, modulační faktory.
4.
 - a.) Charakteristika a význam mezilidské komunikace, komunikační formy slovní a neslovní podstaty u sluchově postižených, mimika, odezírání, pomocné artikulační znaky, prstová abeceda, současné trendy intrakulturní a interkulturní komunikace.
 - b.) **Vizuálně motorické komunikační systémy - sociolingvistické a psycholingvistické aspekty komunikace osob se sluchovým postižením, postavení znakového jazyka ve společenství neslyšících – znaky přirozeného jazyka, foneticko fonologická stavba znakového jazyka, specifické rysy znakového jazyka – verbální a neverbální složka, tlumočení znakového jazyka, etický kodex tlumočnicka znakového jazyka.**
5. Individuální sluchová protetika, přístroje a pomůcky pro individuální logopedickou péči a sluchovou výchovu, kompenzační pomůcky a jejich význam, metodika práce se sluchadly, podmínky přidělení kochleárního implantátu, výběr kandidátů, předoperační příprava, logopedická péče před a po implantaci.

6. Střediska rané péče, speciálně pedagogická centra, formy spolupráce s rodinou, situace rodičů sluchově postiženého dítěte, zdravotnická péče, depistáž, speciálně pedagogická diagnostika, výběr školského zařízení, **včasná sluchově řečová výchova.**

7. **Systém vzdělávání u sluchově postižených, předškolní zařízení, základní škola pro sluchově postižené, OU, SOU, SOŠ, SŠ pro sluchově postižené, vysoké školy, speciální vyučovací metody, organizace vyučování,** orální metoda, totální komunikace, bilingvální výchova, sluchově postižený pedagog.

8. **Integrace sluchově postižených do běžných zařízení, podmínky integrace, spolupráce s SPC, služby poskytované SPC integrovaným žákům, učitelům běžných škol a rodičům, možnosti a průběh socializace osob se sluchovým postižením.**

9. **Problematika profesní orientace, možnosti využití tlumočnických služeb v ČR, organizace sluchově postižených, kluby neslyšících, volnočasové aktivity, kulturní definice hluchoty, neslyšící X Neslyšící.**

10. **Péče o jedince se sluchovou a další přidruženou vadou, současné pojetí vícenásobného postižení, pojetí a klasifikace hluchoslepoty, etiologie, možnosti vzdělávání, program péče, komunikační systémy hluchoslepých.**

Literatura:

Adresář služeb pro sluchově postižené 2007. Praha: FRPSP (www.frpsp.cz)

BÍMOVÁ, P. *Jazyk znakový – jazyk přirozený.* ČDS, 10, 2002, č. 2/3. Dostupné na World Wide Web: <<http://zj.ruce.cz/?page=home&num=033>>

BULOVÁ, A. Uvedení do surdopedie. In PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* Brno: Paido, 1998.

BULOVÁ, A. Komunikace sluchově postižených. In VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika.* Brno: Paido, 1998.

CSONKA, Š., MISTRÍK, J., URBÁR, J. *Frekvenčný slovník posunkovej řeči.* Bratislava: SPN, 1986.

ČEŇKOVÁ, I. *Teorie a didaktika tlumočení I.* Praha: FF UK Desktop Publishing. 2001 ISBN 80-8589-962-0

ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda.* Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-7110-183-4

EVANS, L. *Totální komunikace. Struktura a strategie.* Hradec Králové: Pedagogické centrum, 2001

FREEMAN, R.D. *Tvé dítě neslyší?* Praha: FRPSP, 1992.

GABRIELOVÁ, D., PAUR J., ZEMAN, J. *Slovník znakové řeči.* Praha: Horizont, 1988.

- GÜNTHER, K.B. *Bilingvální vyučování neslyšících žáků základní školy*. Praha: MŠMT, 2000.
- HOLMANOVÁ, J. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením*. Praha: Septima, 2002.
- HOMOLÁČ, J. *Sociolingvistika. Komunikace neslyšících*. Praha: FF UK, 1998.
- HRONOVÁ, A. *Poznáváme český znakový jazyk III. (Tvoření tázacích vět)*. Speciální pedagogika 12, 2002, č. 2, s. 113 – 123
- HRONOVÁ, A., MOTEJZLÍKOVÁ, J. *Raná komunikace mezi matkou a dítětem*. Praha: FRPSP, 2002.
- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. a 2. díl*. Praha: Septima, 1997, 1998.
- HRUBÝ, J., BAREŠOVÁ. *Didaktické a technické pomůcky pro sluchově postižené v MŠ a ZŠ*. Praha: Septima, 1999
- JABŮREK, J. *Bilingvální vzdělávání neslyšících*. Praha: Septima, 1998.
- JANOTOVÁ, N. *Odezírání u sluchově postižených*. Praha: Septima, 1999.
- JANOTOVÁ, N. *Reedukace sluchu sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: Septima, 1996.
- JANOTOVÁ, N., ŘEHÁKOVÁ, K. *Surdopedie. Komunikace sluchově postižených*. Praha: SPN, 1990.
- JANOTOVÁ, N., SVOBODOVÁ, K. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: Septima, 1998.
- KOLEKTIV AUTORŮ *Slovník znaků křesťanských pojmů pro neslyšící*. Praha, Naděje 2001.
- KOWALIK, S., BAŇKA, A. *Perspektivy rehabilitace hluchoslepých*. Praha: Wagner Press, s.r.o., 2000
- KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2002.
- LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003.
- LEONHARDT, A. *Úvod do pedagogiky sluchovo postižených*. Bratislava: Sapiientia, 2001.
- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých I*. Praha: Scientia, 2000.
- LUDÍKOVÁ, L. *Edukace hluchoslepého dítěte raného věku*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.
- LUDÍKOVÁ, L. *Vzdělávání hluchoslepých III*. Praha: Scientia, 2001.
- MACUROVÁ, A. *Jazyk v komunikaci neslyšících*. INFO Zpravodaj FRPSP 3, 1995
- MACUROVÁ, A. *Proč a jak zapisovat českého znakového jazyka*. Speciální pedagogika 6, 1996, č. 1, s. 5-19

- MACUROVÁ, A., HOMOLÁČOVÁ, I., PTÁČEK, V. *Výzkum komunikace neslyšících. Český znakový jazyk. Speciální pedagogika* 7, 1997, č. 3, s. 1 - 15.
- MACUROVÁ, A. *Poznáváme český znakový jazyk (Úvodní poznámky)*. Speciální pedagogika 11, 2001, č. 2, s. 69-75
- MACUROVÁ, A., BÍMOVÁ, P. *Poznáváme český znakový jazyk II. (Slovesa a jejich typy)*. Speciální pedagogika 11, 2001, č. 5, s. 285 – 295
- MACUROVÁ, A. *Poznáváme český znakový jazyk IV. (Vyjádření času)*. Speciální pedagogika 13, 2003, č. 2, s. 89 – 98
- MOTEJZLÍKOVÁ, J. *Poznáváme český znakový jazyk V. (Specifické znaky)*. In *Speciální pedagogika*, 2003, roč. 13, č. 3.
- NEBESKÁ, I.: *Úvod do psycholingvistiky*. Jinočany: H & H, 1992. ISBN 80-8546-775-5
- NOVÁK, A. *Foniatrie a pedaudiologie I. Poruchy komunikačního procesu způsobené sluchovými vadami*. Praha: 1994.
- NOVÁK, A. *Foniatrie a pedaudiologie II. Základy fyziologie a patofyziologie řeči, diagnostika a léčba poruch řeči*. Praha: 1997.
- POTMĚŠIL, M. *Prstová abeceda*. Praha: FRPSP, 1992.
- POTMĚŠIL, M. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*. Praha: Fortuna, 1999.
- POTMĚŠIL, M. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka A-N*. Praha: Fortuna, 2002
- POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: UP, 2003
- POTMĚŠIL, M. *Všeobecný slovník českého znakového jazyka O-Ž*. Praha: Fortuna, 2004
- POUL, J. *Jak vést neslyšící dítě k četbě*. Praha: Knihovna časopisu GONG, 1991.
- POUL, J. *Nástin vývoje vyučování neslyšících*. Brno: Paido, 1996.
- PULDA, M. *Surdopedie se zaměřením na raný a předškolní věk*. Brno: MU, 1992, 1994.
- PULDA, M. *Včasná sluchově řečová výchova malých sluchově postižených dětí*. Brno: MU, 2002
- PULDA, M. *Integrovaný žák se sluchovým postižením v základní škole*. Brno: Paido, 2000.
- PŮSTOVÁ, Z. *Psychomotorický vývoj sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: Septima, 1997.
- REDLICH, K. *Slyšící dítě hluchých rodičů*. Bakalářská práce. Praha: FF UK, 2003. Dostupné na World Wide Web: <www.ruce.cz>
- RENOTIÉROVÁ, M., LUDÍKOVÁ, L. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2003.
- RŮŽIČKOVÁ, M. *Učíme se českou znakovou řeč*. Praha: Septima, 2000

- RŮŽIČKOVÁ, M. *Znakování pro každý den*. Praha, Septima, 2001
- SINECKÁ, J. Komunita neslyšících a limity jejich integrace do české společnosti. (Zpráva o výzkumu zdravotně handicapované skupiny). *Speciální pedagogika* 1, 2003, s. 33 – 42
- SOBOTKOVÁ, A. Edukace dětí a žáků se sluchovým postižením, In VÍTKOVÁ, M.: *Integrativní školní (speciální) pedagogika*, Brno, MSD, 2003.
- SOBOTKOVÁ, A. Včasná diagnostika a pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením jako úkol SPC, In VÍTKOVÁ, M.: *Otázky speciálně pedagogického poradenství*, Brno, MSD, 2003.
- SOLOVJEV, J.M. *Psychologie neslyšících dětí*. Praha: SPN, 1997.
- SOURALOVÁ, E. *Čtení neslyšících*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2002.
- SOURALOVÁ, E. *Vzdělávání hluchoslepých II*. Praha: Scientia, 2000.
- SOVÁK, M. *Logopedie*. Praha: SPN, 1972.
- STRNADOVÁ, V. *Potom ti to povíme*. Praha: Česká unie neslyšících, 1994.
- STRNADOVÁ, V. *Jaké je to neslyšet*. Praha: Česká unie neslyšících, 1995.
- STRNADOVÁ, V. *Hluchota a jazyková komunikace*. Praha: FF UK, 1998.
- STRNADOVÁ, V. *Hádej co říkám aneb Odezírání je nejisté umění*. Praha: Helix, 2001.
- SVOBODOVÁ, K. *Logopedická péče o děti s kochleárním implantátem*. Praha: Septima, 1997.
- ŠEDIVÁ, Z. *Rozvíjení sociálních dovedností sluchově postižených*. Praha: Septima, 1997.
- ŠLAPÁK, I., FLORIÁNOVÁ, P. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatry*. Brno: Paido, 1999.
- UHERÍK, A. *Hluchota, řeč, poznanie*. Martin: Osveta, 1990.
- VANĚČKOVÁ, V. *Výchova řeči sluchově postižených dětí*. Praha: Septima, 1996.
- VANĚČKOVÁ, V. *Příprava na čtení sluchově postižených dětí v předškolním věku*. Praha: Septima, 1996.
- VYSUČEK, P. *Poznááme ČZJ VI. (Specifické znaky)*. *Speciální pedagogika* 14, 2004, č. 1, s.16-27
- ZBORTEKOVÁ, K. *Integrácia sluchovo postihnutých detí z pohľadu psychológa*. *Speciální pedagogika* 4, 1996, s. 43 – 46.

Internetové odkazy:

www.ticho.cz

www.pevnost.com

www.cktzj.com

www.ruce.cz

www.teiresias.muni.cz

www.frpsp.cz

Časopisy: Speciální pedagogika, Gong, Unie, INFO Zpravodaj

Multimediální programy:

DINGOVÁ, N., DVOŘÁKOVÁ, M., FALTÍNOVÁ, R., OKROUHLÍKOVÁ, L., SERVUSOVÁ, J. a kol. *Slovník porodnické terminologie*, Praha, 2005

HORÁKOVÁ, R. *Znaková zásoba pojmů z oboru speciální pedagogika*, Brno: MU, Rigorózní práce, 2005

LANGER, J., PTÁČEK, V., DVOŘÁK, K. *Znaková zásoba českého znakového jazyka k rozšiřujícímu studiu surdopedie se zaměřením na znakový jazyk*. Olomouc: UP PdF, 2004. ISBN 80-244-0846-5

Lexikologie pro základní školy. Praha: FFUK, 2003

POTMĚŠIL, M. *Zpracování dřeva – terminologická pomůcka*. Beroun 2002

PROCHÁZKOVÁ, A. a kol. *Slovník znakového jazyka pro obor pedagogika a psychologie*. Hradec Králové: PedF, 1992

PTÁČEK, V., KOTVOVÁ, M.: *Slovník znakové řeči*. Praha: PedF UK, 1998

Terminologie pro počítače, internet, tvorbu webových stránek a typografii v českém znakovém jazyce. Praha: ASNEP, 2003

VYSUČEK, P., MOTEJZÍKOVÁ, J. *Specifické znaky*. Praha: FF UK, Pevnost, 2003